

[Riishøj]

I alt for mange år har Danmark afvist nationale økonomiske bidrag til bekæmpelse af apartheid. Vi har dækket os ind under, at kun det i denne sag ofte handlingslammede FNs sikkerhedsråd kan træffe beslutning.

I de seneste måneder har vi kunnet se en udvikling bort fra denne gamle holdning. Adskillige lande debatterer, og flere lande tager nationale initiativer, der givetvis er fremmede for, at et enigt sikkerhedsråd forhåbentlig i fremtiden vil kunne træffe bindende vedtagelser. Danmarks Sydafrikapolitik har alt for længe holdt sig til fordømmende ord, beklageligvis kun ord. Med vedtagelsen af beslutningsforslaget i maj måned 1984 om optrapning af sanktionspolitikken er der dog skabt grundlag for et skifte. Det ser ud til, at den meget store kulimport fra Sydafrika vil kunne fjernes. Med hensyn til olietransporterne er det i det mindste blevet stadfæstet, at de er i modstrid med dansk udenrigspolitik.

Det er forespørgernes håb, at ord vil blive forvandlet til handling i endnu højere grad. Det tilsiger såvel etiske som udenrigspolitiske og sikkerhedspolitiske overvejelser. Det er derfor forespørgernes håb, at denne debat vil kunne give indtryk af, hvordan regeringen og flertallet i folketinget bedømmer udviklingen, og at der vil kunne blive vedtaget yderligere danske bidrag til bekæmpelse af apartheidregimet.

Besvarelse

Udenrigsministeren (Ellemann-Jensen):

Forespørgslen fra SF falder i to afsnit, og det er vel naturligt, at jeg i min besvarelse følger denne opdeling.

En bedømmelse af den seneste udvikling i det sydlige Afrika må nødvendigvis tage udgangspunkt i de forhold og de mønstre, der har været karakteristiske for regionen i en årrække, og her har det centrale element været Sydafrikas økonomiske, politiske og militære dominans i regionen. Denne sydafrikanske styrkeposition er kommet til udtryk ved, at Sydafrika i forholdet til sine nabolande har kunnet optræde næsten efter forgodtbeholdende og uantastet har kunnet forfølge en politik, hvis langsigtede mål var at destabilisere disse lande både politisk og økonomisk.

Internt i Sydafrika kunne regeringen fastholde de grundlæggende elementer i apart-

heidpolitikken og dermed fastholde det hvide mindretals overherredømme. Samtidig muliggjorde bevidstheden om egen styrke, at den sydafrikanske regering uden bekymring for at miste kontrollen over landet kunne imødekomme ønsker, ikke mindst fra erhvervslivets side, om kosmetiske justeringer i apartheidsystemet, som tillod en tilpasning til nye økonomiske udfordringer, men uden at dette forrykkede selve systemets grundlag. Måske netop fordi den sydafrikanske regering følte sig så sikker, kunne den også tillade sig at deltage aktivt i de internationale forhandlinger om iværksættelse af FN-planen for Namibias uafhængighed og gang på gang i det forhandlingsforløb, som nu har været i næsten syv år, stille nye betingelser for sin medvirken og dermed lægge nye hindringer i vejen for FN-planen.

Inden for det seneste år er der imidlertid indtruffet en række begivenheder i det sydlige Afrika, der kunne tolkes som tegn på et begyndende opbrud i de hidtil så fastlåste mønstre. Om de så også er tegn på reel nytænkning i Sydafrika og dermed vil føre til bevægelse i forhandlingspositionerne, er det vel endnu for tidligt at vurdere, men der er nok grund til at advare imod at spænde forventningerne for højt.

Hvorom alting er, kunne der dog være god grund til kort at resumere udviklingen i de tre centrale problemkredse i det sydlige Afrika, nemlig Namibiaforhandlingerne, forholdet mellem Sydafrika og dets naboer og endelig den interne situation i selve Sydafrika.

Efter at have stået i stampe ganske længe fik Namibiaforhandlingsprocessen i februar 1984 fornyet fremdrift, da Angola og Sydafrika med USAs mellemkomst indgik den såkaldte Lusaka-aftale om tilbagetrækning af de sydafrikanske styrker, som gennem lang tid havde holdt store dele af det sydlige Angola besat. I løbet af foråret og sommeren 1984 blev det imidlertid klart, at Sydafrika ikke var indstillet på at opfylde sine forpligtelser fuldt ud, idet der fortsat stod sydafrikanske tropper i den allersydligste del af Angola.

Samtidig fremstod det tidligere fremsatte sydafrikanske krav om en sammenkædning af fremskridt mod Namibias uafhængighed og spørgsmålet om tilbagetrækning af de cubanske tropper i Angola med stadig større